

ad id significandum Propheta dixit: *Nati sunt tibi fuiti, nativitate scilicet per aquam regenerativam sancti baptismi.* Unde Incoenitus (*super Psal. 21.*) ait, *super aquam refectionis educavit me de statu culpae, ad statum gratiae; vel aliter, eduxit me de gentilitate ad fidem: et hoc est quod subdit, animam meam convertit, scilicet ab idololatria ad verum Dei cultum.* Refert Plinius (*lib. 8. c. 2.*), elephantem in nova luna, seu in renovatione lunae convenire gregatim, in lumine se abluere, et novo sideri se inclinare. Ita quidem accidit gentibus, qui in renovatione Ecclesiae catholicae, Christi Iesu novo sidere advento, in baptismi lumine balneantur, et illi se inclinantes eum adorant, et reverentur, aqua baptismatis non solum abluit, sed illuminati, et mirifice recreati, ut eleganter prosequitur Cyrillus Alexandrinus (*libro 6. in Joan. cap. 15.*) his verbis: *Insuper populus Israel, duce Mose, mare rubrum sicco pede pertransit, submersis ibidem Aegyptiis, quod per baptismi susceptionem totam diabolicam pravitate cohortem a nobis dimoveri insinuat, ut testis est Paulus 1. Corinth cap. 10. Quid praeterea populus Israeliticus Iosue ductu, Iordane traiecit, in terram promissionis perductus significat, nisi Christo auctore quicumque lavari baptismum rite susceperint, in terram viventium tandem pervertentur? Quid Naaman Syrus septies in Iordane ablatus, et a lepra mundatus nobis innuit, nisi baptismo Christi lotos, ab omni prorsus animae lepra, peccatorum purgari? Quid denique aqua ex-
plationis, secundum veteris legis ritum tollens immunditiam ex contactu mortuorum contractam denotat, nisi aquam baptismi omnem prorsus animi impuritatem abstergere? Postremum hanc baptismi gratiam praesignavit Probatica piscina, in quam post aquae ab Angelo motionem descendens, quacumque tenebatur aegritudine languidus, illico sanabatur. Non autem simpliciter sanabat aquarum piscinae natura, (semper enim hoc fecit) sed in Angeli descensione. Sic et in baptizatis non simpliciter aqua operatur, sed cum Spiritus sancti acceperit gratiam, tunc omnia solvit peccata; haec illic. Quibus consonant quae paucioribus verbis perstrinxit Cyrillus Hierosolymitanus, dicens: *Magnum est sane propositum hoc baptisma, civitatis liberatio, peccatorum remissio, mors peccati, animae regeneratio, vestimentum can-**

didum, signaculum sanctum, et indelebile, currus ad caelum, deliciae Paradisi, regni coelestis conciliatio, charismaque adoptionis filiorum.

Memores erunt nominis tui in omni generatione, et generatione: propterea populi constituebuntur tibi in aeternum, et in saeculum saeculi.

Graeci legunt, *Memor ero*, quam lectionem sequens Folengius, et Titelmannus (*in Psal. 42.*) aiunt, vocem hanc esse Sponsae, quae cum tot ac tantis beneficiis ab Sponso se cumulata cernat, in gratiarum actionem pollicetur in sempiternum futuram esse tantae largitatis, et beneficentiae memorem; sed nostrae Vulgatae lectionem sequentes, sensus est, Ecclesiae filios Christum divulgaturos per omnes mundi plagas, iuxta illud eiusdem Davidis (*Psal. 45.*): *Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, Iesu Christi nomen ubique praedicaturus, ita ut a nomine Christi Iesu fideles omnes Christiani dicerentur, ut egregie adnotavit Eusebius (in Cat. Graec. relatus). Illud tandem, quod Propheta addit: Propterea populi confitebuntur tibi in aeternum, et in saeculum saeculi, Hesyehins relatus (in eadem Cate-na Graecorum super psalmum 45.) in hunc modum exponit: Praeterea, Quare istud est? quoniam de ipsis indeficiens mysterium peractum est. Confitebuntur autem in saeculum saeculi: Duplicem quandam confessionem ordinavit, unam quidem praesentem, alteram vero futuram; sed praesens fit ad expungenda debita eorum qui peccata sua confitentur; altera ad poenam, et examen fiet. Nos ergo hae praesentis confessione futuram illam praevicimus, ut supplicium cum benignitate laudemur.*

Folengius vero aliter explicat: ait enim per generationem illam: *Generatione, et generatione, in saeculum, et in saeculum saeculi*, significari, nunquam defuturam filiorum Ecclesiae sobolem, quae aeternis velut excubilis a posteris in posteris, quoad mundus persistit, divinum laudibus Iesu nomen extollat. Nicolaus de Lyra (*in Psal. 44.*): *Memores erunt: etc. quia per doctrinam, quam seminarunt, et quam in scripto dimiserunt, reduxerunt, et reducent ad memoriam facta Regis Christi generationibus sibi succedentibus usque ad finem mundi. Cui sit honor, et gloria in saecula saeculorum. Amen.*

DE ARCANIS

IN VULNERE LATERIS CHRISTI

LATENTIBUS

LIBER DUODECIMUS

HOMILIA PRIMA.

Expenduntur variae figurae vulnus lateris Christi Domini, post mortem ei inflictum adumbrantes. in illa verba: Unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis, et aqua.

Quamvis non defuerint haeretici, quos tam veteres quam recentes nostrae aetatis auctores acriter refellunt, qui sub quodam pietatis praetextu asserere ausi fuere, lateris vulnus Christo vivente in Cruce illatum fuisse, ut hac ratione commiserationem provocarent (quasi mendacio indigeret passio Christi ut compassionem pareret): veritas tamen catholica habet, post mortem Christi lancea latus eius apertum fuisse. Id quod divus Ioannes ita discretis verbis edocet, ut de morte per anticipationem locutum fuisse respectu apertionis lateris, nulla ratione dici queat, sic enim ait: *Ad Iesum autem cum venissent, ut viderint eum iam mortuum, non freperunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit.* Ecce reddit rationem, et causam non frangendi crura, quod iam obisset. Id etiam ad expendendum praedictum errorem definitum fuit in Concilio Viennensi, et habetur (*cap. 10. de Sum. Trinit. et fide cath.*) his quae sequuntur verbis: *Nos igitur ad tam praeclarum testimonium, ad sanctorum Patrum, et Doctorum communem sententiam, Apostolicam considerationis (ad quam dumtaxat haec declarare pertinet) aciem convertentes, sacro adprobante Concilio, declaramus, praedictum Apostolum et Evangelistam Ioannem rectum in praemissis factae rei ordinem tenuisse, narrando, quod Christo iam mortuo unus militum lancea latus eius aperuit.*

Hoc iam errore confutato, faxis Deus, ut

qui mortuus in profundendo sanguinem, et aquam ita liberalis extitit, gloriosus nunc in effundenda in nos divina gratia eadem largitate nobiscum utatur, ut hoc sacratissimo lateris vulnere effundere valeamus. Non immerito putaverim singulari mysterio carere non posse, solum Ioannem inter omnes Evangelistas apertionis lateris Christi per lanceam meminisse; eius rei arbitror esse rationem, quod cum ipse esset discipulus ille, qui supra pectus Domini in coena recubuerat, unde arcana illa hausit, *Quae non licet homini loqui, ut Paulus dicebat (2. Cor. 12.)*; ipse autem postea illa locutus est, dicens (*Joan. c. 10.*): *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum; ad eundem specialem titulo spectabat, quasi illius pectoris relatorum de percussione eius disserere; et cum thesaurarius esset arcanorum, quae in sacro illo pectore, quasi in locupletissimo aulario delitescerant, ipsi incumbere apertionem velut clave lanceae ferro factam enarrare. Quod si etiam attendamus, iuxta reliquos Evangelistas solum Ioannem sub regiae aquilae figura, nomine dissidente, designari, facile inde eruemus, ad eundem spectasse lanceae vulnus cordi Christi inflictum commemorare. Sicut enim teste Plinio: *Filius ille ab aquila ardentius diligitur, qui ad latus cordis, cum mater ova foeret, adhaeret; ita sane Ioannes, quia in corde Christi recumbens spiritaliter ab eo nutritus fuit, specialem dilectionis praerogativam obtinuit, et filius cordis Christi praeter ceteris vocitatus meruit. Unde sicut aquila quasi futuram hominum necem praesagiens, euntem ad bellum militum exercitum insequi solet, aqua, *Ubi fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilae; ita Ioannes, tanquam regiae aquila mortuum Christi corpus, quasi praepositorum integram militum cohortem, quae ad mortem Christum ducebat, insecutus est usque ad Crucem locum, ubi pedem fixit, individuus comes Christi factus. Et sicut aquila, teste Iob, contemplantur escam, ita Ioannes a Christi latere, a quo spirituales lactis cibum expe-***

etbat, contemplationis oculos non avertat: non tamen a longe escam illam contemplabat, velut olim Iacob, qui dormiens scalam vidit, cuius summitas coelam tangebat; aut velut Moyses procul aspiciens rubrum ardentem, et incumbustum, ut verba eius indicant (Exod. 3.): *Vadam, et videbo visionem hanc grandem; aut tandem velit Baalam, qui dicebat (Num. 23.): De summis silicibus videbo eum, intuebor illum, sed non prope. At Ioannes non dormiens, sed vigilans; non a Christo elongatus, sed vicinus, et proximus Crucis patibulo, in quo Crucis auctor pendebat, eius lateris eruentum vulnus contemplabat; et cum inter omnes Evangelistas ipse solus illius testis oculatus fuerit, solus ipse eius testimonium exhibebat, dicens (Ioan. c. 19.): Et qui vidit, testimonium perhibuit, et verum est testimonium eius.*

Prædixit autem illud Iob (ut nonnulli arbitranti) in verbis illis: *Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, et non peperit. Sed cœlii valcinium opinor fuisse illud Davidis: Ferrum pertransiit animam eius, et appropinquavit cor illius. Ferrum enim clavorum pertransiit animam eius, cum vivus ex illis penderet; ferro vero lanceae appropinquavit ad cor illius, cum dextrum eius latus iam mortui aperuit.*

Sed iam proposita Ioannis verba minitum enucleare incipiamus: *Unus militum (ait) lancea latus eius aperuit:* singula enim hæc explicatione indigent. Sacri Evangelistae, quis fuerit iste miles, non aperuerunt; communis tamen, et receptissima sententia obtinuit, illam fuisse Longinum: nam præterquam id testantur Martyrologia, tam antiqua, quam moderna Francisci Maurolycii, Petri Galefani, et Cardinalis Baronii, quae, ut bene Gretserus ait (libro primo de Cruce cap. 33.) non debent temere reiici, confirmant id etiam Patrum testimonia: Augustinus enim (in suo Manuali c. 25 tom. 9.) vocat illum Longinum: *Longinus, inquit, aperuit latus Christi lancea, et ego intravi, et ibi requiesco securus.* Et D. Isidorus Hispal. relatus a Salmorone (tract. 48. de Passione) ait: *Longinus latus Sclatoris aperuit; et tactu sanguinis Christi cum esset altero oculo privatus, illuminatus est extra, et intra lumine fidei.* Gregorius Nazianzenus (tragedia de Christo patiente) de Longino loquens ait:

*Ubi fixit hastam defluentis sanguinis
Tinctam liquore; et ecce ut utraque e
manu.*

Haurit oculosque hoc ungit, hinc ut scilicet

*Diergat oculum, nocte quae caeca obtegit.
Et Mantuanus (libro fest. dierum) hæc de eodem scribit:*

Tu cœcus non mente minus, quam corpore sanctum

*Lancea, et admoto pectus mucrone petisti.
Inde eror confusus aquis hostilia circum
In digitos lapsus tetigit cum lumina morbum*

Sustulit, ista Deus collyria misit, ut a-

Ex animo, ex oculis fugiens Aaralia nubem

Secum ageret, vitæque daret te cernere fontem.

Gregorius Veliculus ex quorundam sententia refert, Longinum sic dictum fuisse voce Graeca significante hastam, sive lanceam; quamvis alii velint dictum Longinum a longo, sicut Iustinus a isto. In Menologio etiam Graecorum sub die 26. Octobris habetur, hunc Longinum fuisse Centurionem illum, qui mortuo Domino videns signa, et prodigia, quae fiebant, dixit: *Vere Filius Dei erat iste.* Et Mallonius eruditus interpres Palcocti in stigmata Domini sacrae sindoni impressa, eidem sententiae subscribit. Cui si obliuiscias, Si cognovit quod Christus erat Filius Dei, quomodo ausus fuit tam horrendo vulnere Christi latus fodere; Respondet, hoc ipsum fecisse, ut graviorem a Christo arceret iniuriam, ne eius crura confringerentur, quod fecit lanceae vulnere, ostendens iam esse mortuum: vivis enim tantum confringebantur crura. Et Gretserus (lib. 1. de Cruce cap. 34.) respondet, quod cum muneri Centurionis esset, ne vivis crucifixus deponeretur de cruce, ad ipsum pertinebat experimentum facere, an iam obisset: in quo nihil picuili admittere putabat. Quod item confirmat ex D. Ambrosio (in Psal. 40. et super Lucam lib. 10. cap. 35.) dicente: *Quo tempore iusti perique nutabant, ipsi certe latebant Apostoli, carne ipse Centurio non negavit: et (loco citato super Lucam): Iam, inquit, etiam Centurio Dei Filium, quem crucifixerat, confletur.* Qui autem mores, vitam, et mortem Longini nosse desideraverit, hæc quae ex insigni Historiographo Petro de Natalibus mutuavimus, non pigeat legere: *Longinus fuit quidam Centurio, de provincia Isauriae, qui cum aliis militibus Cruci Domini adstans, latus eius lancea perforavit, et videns signa quae fiebant, solem scilicet obscuratum, et terrae motum, in Christum credidit; maxime ex eo, ut quidam dicunt, quod cum ex infirmitate eius oculi caligassent, de sanguine Christi per lanceam decurrente caecus oculis tetigit, et profusus clare vidit. Unde renuncians militiae, et ab Apostolis instructus, in Caesarea Cappadociae xxxviii. annis monasticam vitam duxit, et plurimos ad Christum convertit. Cum autem ab Octaviano Praeside tentus, sacrificare nollet, iussit Praeses omnes dentes eius excuti, et linguam obsecundi: ex hoc tamen loquendam non amisit, sed accepta securi, omnia Idola confregit, daemones autem de Idolis excentes, et in aere volantes in Praesidem, et in eius socios intraverunt, qui insanes Longini se pedibus prostraverant, quos omnes Longinus in Christi nomine ab oppressione daemorum liberavit, et daemones in desertum misit. Quo miraculo quidam Aphrodisius Commentariensis cum multis aliis ad Christum conversus est. Post dies aliquot cum Octavianus Longinum tantum ad se adduci iussisset, ut cum poenis*

afficeret, et ipsum ob hoc Aphrodisius reprehenderet, eo quod de suscepto ab eo beneficio ingratus esset, iussit Praeses Aphrodisio linguam praecidi, sed et ipse nihilominus loquebatur. Praeses vero confestim excaecatus est, cui Longinus suavit, quod liberari non posset, nisi ipsum occideret: nam Martyr effectus pro Praeside oraret, et ipse lumen reciperaret, statimque Praeses Longinum decollari fecit. Post hæc ad corpus eius adit, et prostratus cum lacrymis poenitentiam egit, et continuo visum recepit, corpusque Martyris honorabiliter tumulavit, et in bonis operibus perseveravit. Passus est autem Martyr Christi Idibus Martii: hæc ille. Sed videamus iam, cum Ioannes dicat, militem latus Christi lancea aperuisse, utrimque enim probabiles possunt adduci rationes: nam in sinistro latere sedes est, et domicilium cordis, et quia in corde reuebat amor, ut testatur Sponsa, dicens (Cant. 4.): *Pulnerasti cor meum, soror mea Sponsa.* Ideo ut eximii sui amoris manifestum argumentum exhiberet, in corde voluit vulnerari. Deinde, quia ut docet divus Augustinus (in Psalmo 127 et 2. ad Cathed. cap. 7 et tractatu 9 15 et 120 in Ioan.): *Quemadmodum ex latere Adae dormientis Eva formata prodiit, ita ex latere Christi Ecclesia.* Ut autem figuratum figuræ respondeat, oportet hoc Christi sinistro latere Ecclesiam proficisci: nam ex sinistro Adae latere creditur formata Eva, quia in illud vergit cor humanum, in quo residet et amor inter virum, et uxorem. Ob hæc enim amoris causam formata fuit femina ex viro, ut observant divus Augustinus (12 de Civitate cap. 27), Theodoretus et Rupertus (super Gen.), divus Thomas (1. p. q. 92. art. 2.), et alii. Unde quia mulier de latere sinistro formata fuit, factum est ut uxor appelleretur viri sinistra, et quod quidam (ut refert divus Augustinus) verba illa Christi Domini, *Te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua,* explicarint, id est, nesciat uxor tua: quia cum in re familiaria tenaciores pecuniarum soleant esse feminae, oportet, eas lateat, quod misericorditer viri earum egenis impendant. Verum tamen est, D. Augustinum hæc expositionem ibi refellere. Scio etiam alios ex impietate, atque adeo ex odio in Christum vulnus illatum dicere. Ita Chrysostomus (homilia 84. in Ioan.), eiusque discipulus Theophylactus, atque Isidorus, qui etiam dicunt eo factum gravius, quam in crucifixo commissum esse delictum: videturque hoc ex S. Birgittae revelationibus posse confirmari, quae (libro 7 cap. 5.) dicit: *Iruens autem unus, qui erat in circuitu, cum maxima furia lanceam in Christi latus infixit, tam valide, ut non desierit, donec lancea costae inhaereret.* Theophilus, quem refert Ant. Glissand. (quaest. 74. in Fer. 6. Parasce.) dicit: *Longinum lancea latus Christi aperuisse, ut contumeliam Christi inferens, Iudeis complaceret. Praeterea, quia si miles ille perensit latus Christi, ut exploraret, ut perficeret mortem eius, vicissimilius est, cor eius voluisse vulnerare: sic*

enim magis notum omnibus esset, et manifestius, Christum iam obhisse. Ac tandem, quia cum Ioannes simpliciter dicat militem latus eius aperuisse, nobis intelligendum videtur de dextero loqui, quod excellentius est: sic enim in simili accipitur apud Isaiam, cum ait: *Sedebo in monte testaturum, in lateribus Aquilonis, id est, ad dexteram, tanquam Messias, ut omnes unanimiter interpretantur.* Unde etiam figuræ huius vulneris, quae demonstrantur ex Levitico 1. et Ezechiele 47 aperte dicunt latus dextrum altaris. Ad stipulam idem divus Bernardus dicens (in Psal. Qui habitat ser. 7.): *Dexterum sibi propter me passus est latus fodi, quod videlicet non nisi de dextera mihi propitiare vellet, non nisi in dextera locum parare refugii; et (sup. Cant.): Dexterum, inquit, mihi latus effodi permittit, ut a dextera in dexteram transeantem.* Idem etiam non obscure probari potest ex divo Augustino (lib. 3. de anima et eius orig. c. 9.) dicente: *Non incredibiliter, latronem, qui tunc credidit, iuxta Dominum Crucifixum, a qua illa, quae de vulnere lateris eius emicuit, tanquam sacratissimo baptismo fuisse perfusum: et (lib. 3. de Anima) ait: Creditur aqua simul cum sanguine exiitente de latere Domini, iuxta conficium potuisse perfundi, atque huiusmodi sanctissimo baptismo dilui: hæc ille. Constat autem bonum latronem a dextris Christi pendisse, atque adeo secundum Augustinum aqua lateris dextri fuisse perfusum, cum iuxta illud esset confixus. Quae omnia non parum confirmantur ex communi, et receptissimo Ecclesiae usu, quae imagines Christi crucifixi cum vulnere in latere dextro depingere consuevit, a quo usu non est temere cuiquam recedendum; maxime quod B. Birgitta (lib. 7. suarum revelat. c. 15.) testatur revelatum sibi fuisse, Longinum lanceam infixisse in latere Christi dextro.*

Postquam iam superioribus priora illa verba, unus militum, et illa, latus eius explicavimus, iam illud aliud exponamus, nimirum, aperuit: ubi latissimus nobis patet eam, ut multa eaque gravissima, iuxta Patrum doctrinam, de hac lateris aperture in medium produeamus. Illam in primis ut rem valde memorandam, multisque sacramentis referant, non paucae figuræ olim adumbrantur, nec pauciora vaticinia praedixerunt. Ut tamen ab antiquioribus exordiamur, apertio lateris Adae, ex cuius costa Eva formata fuit, apertioem lateris Christi, unde Ecclesia extracta fuit, non obscure praefiguravit, ut frequenter adnotant sancti Patres, Clemens Papa (in Clementi.), Eucherius, Rupertus, et alii (in Genesis). Hieronymus (ad Eph. 5.), s. Augustinus (tract. 9. et 15. et 120. et 2. ad Cathed. c. 6. in Ioan. et lib. 9. Genes. ad litter. c. 10.). Leo Papa (epist. 22.), Tertullianus (lib. de anima c. 43.), et praesertim divus Augustinus (super Psal. 126.) dum ait: *Cum dormiret Adam, costa illi detracta est, et Eva facta est; sic et Dominus cum dormiret in Cruce, latus eius lancea percussus est, et sacramenta profuxerunt unde facta est Ecclesia. Ecclesia enim continet Domini facta est de latere, quomodo*

Eva illi facta est de latere. Sed quomodo illa non est facta, nisi de latere dormientis, sic ista non est facta, nisi de latere Christi in Cruce dormientis. Ut tamen, quam apte haec lateris apertio Adae lateris Christi apertionem adumbrat, perspicue agnoscamus, observare oportet mysticum morbum, quo Adam laboravit, lateris fuisse infirmitatem, quia ex eius latere Eva egressa fuit, quae initium doloris, et peccati eius extitit, ut egregie adnotavit Rufinus (in exp. Symb.) dicens: *Fidetur mihi in latere per costam mulierem indicari, quia fons peccati, et mortis de muliere prima, quae fuit primi Adam costa, processit; haec illo. Quod idem non parum confirmat, quod, ut periti linguae sanctae observant, verbum, quo sacra pagina utitur ad significandum somnum Adam, dum ait (Gen. 4.), Immisit Dominus soporem in Adam, idem prorsus usurpat ad exprimendum somnum, quo Ionas correptus fuerat; quasi diceret: somnus iste tuus persimilis est somno Adae, quia sicut Adam dormiente orta est tempestas, hoc est Eva procreata, quae illum velut gravis procella in profundum peccati demersit, ita te somno correptum, tempestas superveniet, quae te in ventrem caeli demergat.*

Cum igitur initium peccati Adae, et totius generis humani, ex Eva, quae ex latere Adae efformata fuit, prodisset, et Christus Dominus tanquam peritissimus medicus ad medelam nostris infirmitatibus adhibendam venisset, ea proculdubio medicamina adhibuit, quae huic lateris infirmitati humanum corpus vexanti applicari consueverunt, dicitam nimirum, sanguinis mitigationem, amarum aliquam potionem, ac tandem cucurbitulam lateri admoveendo, et sanguinem inde extrahendo. Similia sane Christus Dominus adhibuit medicamenta: icicnavit enim inaudita absonitiae genero, per quadragesima dies non manducans, nec bibens, ut praedicatio Adae morbo moderetur: mitigationem insuper sanguinis adhibuit, dum illum in circumcissione, in sudore horti, flagellatione, coronatione, et crucifixione profudit: amarum deinde fellis potionem gustando sumpsit, ac tandem non tensoris lanceola, sed militis dira lancea lateris aperiri permisit, unde copiosius manavit sanguis, quo tanquam ultimo medicamine infirmitati lateris Adae remedium mirabile adhibuit.

Divus Augustinus (serm. 120. in Ioa. init. 1. 10.) aliam egregiam huius vulneris imaginem asserit, ostium scilicet Arcae Noe, dicens: *Hoc praenunciabat, quod Noe in latere Arcae ostium facere iussus est, quo intrarent animalia, quae non erant diluvio peritura. Sane passionem Christi diluvio similem non incongrue existimaverim; tum propter inundantes divini furoris aquas, Christum Dominum adeo vexantes, ut diceret (Psal. 68.): Intraverunt aquae usque ad animam meam; tum quia sicut tempore diluvii cataractae coeli apertae sunt, ruptique fontes abyssi, ita fere omnes venae corporis Christi scissae fuerunt, et sanguinis inundatio cor-*

pus, Crucem, et pavementum terrae eruento liquore madelescit. Arcae autem ostium recite lateris vulnus praesignabat: nam sicut ibi ait sacer textus, Arca Noe ostium habebat, quo ingressa sunt animalia; ita sane in hac mystica Arca, humanitate scilicet Christi Domini, ostium fuit lateris vulnus, quo animalia non peritura, praedestinati scilicet, de quibus Christus Dominus dixit (Ioan. 10.): *Nemo rapiet eos de manu mea, in vitam aeternam ingrediantur, Christo Domino dicente (Ioan. 10.): Si quis per me introierit, pascua inveniet. Illud tamen mirabile est discrimen, quod ostium illud clausum erat, ut ait Moyses: Clausitque Dominus ostium desoris; at ostium hoc vulneris lateris Christi omnibus patet, nulli clausum est: unde ipse ait: Eum qui venerit ad me, non eiciam foras. Erat deinde Arcae Noe fenestra quaedam, per quam solari luce perfusa, quae intus erant, palam videri possent, si perspector adesset. Erat autem fenestra haec crystallina, ut refert Magister historiae, vel ut peritissimus quidam Hebraeorum tradunt, ex purissimo carbunculo collecta; et quidquid horum sit, egregie haec fenestra lateris Christi vulnus adumbrabat, per quod, tanquam per mirabilem fenestram, luce, et claritate splendentem, viscera Dei nostri ardentissimo amoris igne succensa prospicienti, velut Sponsae, per huius vulneris cancellum manifestissime patent.*

Tertiam adiungo figuram huius vulneris petram illam, quae virga Moysis percussa largissimas protulit aquas. Sic enim lancea virga lateris Christi percussus non solum sanguinem, sed aquam salientem in vitam aeternam silentibus propinavit. Meminit sane huius figurae divus Paulus haec scribens (1. Cor. 10.): *Omnes eandem potum spirituales bibebant, bibebant autem de spiritali consequentes eos petra, petra autem erat Christus. Unde divus Cyprianus (epis. ad Sicilianum) ait: vicinum illud Isaiae, Aquam de petra produxit eis, et scidit petram, et fluxerunt aquae, adimpletum fuisse, quando Christus, qui est petra, finditur ictu lanceae in passione.*

Quarlam et egregiam huius vulneris figuram arbitror fuisse illam Ezechielis, dicens, quod respiciens ad portam orientalem vidit redundantes aquas a latere dextero egredi, et quod dum vellet illas pertransire, intumuerunt aquae profundum torrentis, qui non potuit transvadere. Christum Dominum merito vocari templum, praeterquam Dominico eius ore didicimus, cum dixit: *Solveite templum; hoc autem dicebat ait divus Ioannes (c. 2.) de templo corporis sui, illud satis superque idipsum suadet, quod si templum locus est, quo specialiter inhabitat Deus, specialique religionis cultu honoratur; certe cum in Christo, ut ait divus Paulus (ad Col. 2.) habitaret omnis plenitudo divinitatis, et in eo excellentissimo religionis cultu anima eius Deum veneretur, nullum templum sacra eius humanitate dignius excogitari poterit. Tunc autem a latere dextero templi vidit Ezechiel redundantes aquas profluere, quando ictu dirae lanceae sacro pectore lacerato, exivit ex eo san-*

HOMILIA SECUNDA.

Apertionis lateris Christi Domini egregiae redduntur causae in illa eadem verba: Unus militum lancea lateris eius aperuit, et continuo exivit sanguis, et aqua, Ioann. 19.

guis, et aqua. Unde Rupertus (super c. 16. Iob. 3. Regum): *Ostium (inquit) lateris templi vulnus est in latere lanceato Dominici pectoris, praeter quod non est aditus neque tanua per quam intret quis, aut in quocumque ordine coram Deo stare possit. Merito autem ait praedictas aquas transvadari non posso, quia stipenda, quae in hoc latere vulnere absconduntur sacramenta, mens tam humana, quam angelica nulla ratione exhaurire, aut comprehendere valet.*

Quintam, et non contemnendam figuram desumo ex tribus lanceis, quibus percussus fuit Absalon, dum haereret per capillos in quercu, (haec enim raro in sacra Scriptura malorum hominum res patratae bonorum bene gestas repraesentant). Erat quidem Absalon filius regis Davidis, insignique pulchritudine praeditus; talis est Iesus aeterni regis Filius, et spectosus forma praefilius hominum, ut praedixerat David (Psal. 44.): *hic mortuus est in quercu crucis: et ut Absalonis morte pacificatum est regnum, ita morte eius mundus cum Deo reconciliatus est: Pacificans per sanguinem crucis, ut ait Paulus (ad Col. 2.), sicut quae in terris, sicut quae in caelis sunt. Et ut Iob occidit Absalonem patre eius Davide repugnante; ita populus Hebraeus Iesum occidit, Patre coelesti sua lege, et praepcepto innocentem occidere prohibente. Quod si Absalon tribus lanceis fuit confixus; recto triplex illa lancea unam Longini significat, quia haec una, tamen, quasi triplex aut tricuplex esset, trium corda transfixit, cor scilicet Christi, cor Matris, et discipuli Ioannis, qui huic spectaculo tunc aderant.*

Ac tandem figuratam reperio hanc lateris apertionem in vulnere illo illato Regi Achab, qui percussus fuit inter pulmonem et stomachum in curru suo; et in fonte, de quo Zacharias (c. 13.): *In die illa erit fons patens domui David; et in caverna maceriae, de qua Sponsus (Cant. 2.): Veni in foraminibus petrae, in caverna maceriae; in porta aurea in qua sedentes mendici peccatores a divina misericordia eleemosynam implorant; in puteo aquarum viventium; in civitate refugii; in Sancto sanctorum, et mystica Testamenti arca: quia sicut ibi tria illa latebant, virga Moysis, tabulae legis, et manna de coelo missum; ita in pectore Christi omnipotentiae, virga divinae sapientiae, tabulae, ac dulcissimi amoris manna per illa tria designata delitescent. Cui sit honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.*

Restat iam diligenter indagare quaeramus, quare Christus Dominus cum tot vulnera suscepisset, adhuc mortuus permisit latus suum lancea perforari. Huius rei plures, scitumque dignissimae occurrunt causae. Prima, ut immanitas ac ferina crudelitas Hebraeorum cum summo odio coniuncta adversus Christum Dominum magis omnibus innotesceret, qui in hominem mortuum velut immanissima hyaenae saevierunt; leone ipso crudeliores, qui non modo homini iam mortuo, sed et prostrato generose parcere solet, ut quidam Poetarum dixit:

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni.
Pugna suum finem cum iacet hostis habet.

Cui consonat illud Virgilii:

Nullum cum victis certamen, et aethere cassis.

Memini etiam Polystratum, Poetam quandam increpasse, quod in extinctum tyrannum stylium acuisset: *Institutum (inquit) tum laudarem, si vitium accusasses: videntem namque tyrannum laessere viri esse duco, ad mortuo insultare cuiusvis. Similia lego apud Platonem (li. 5. de Republ.), ubi ait: Mortui corpus hostem putare cum hostis ipse abierit eo relicto, qui se gerunt, disferre a canibus, in lapides saevientibus eo, qui recessit, praetermissio. Atque hinc patet, quod sibi velit Ecclesia, dulces vocans clavos, dulces lignum, dulce pondus sustinet; lanceam contra crudelem, et diram appellans; quo vulneratus insuper mucrone dirae lanceae. Videbatur sane sapientius vocasse dulcem lanceam, et diros clavos, quia vulnus quod cruciat, amarum est, quod vero non, dulce ac suave. Igitur cum Christus Dominus vulnera clavorum praescensisset, non vero lanceae, illos crudeles, hanc dulcem appellare debuisset. Verum merito Ecclesia epitheta haec commutavit, cuius divus Bernardus (in sermo. Signum magnum apparuit) indicat egregiam rationem, qua scilicet crux, et clavi filium transfixerunt, et lancea matris etiam animam pertransivit: *Pere (inquit) tuam o Beata Mater, gladius animam pertransiit; alioquin non nisi eam pertransiens, carnem filii penetraret. Et quidem postquam emisit spiritum tuus ille Iesus, ipsius plane non aliquid animam ipsa crudelis lancea, nec mortuo parens, cui cum non posset nocere, aperuit latus, sed tuam utique animam pertransiit. Fuit etiam dira lancea, quia vitae Christi in-**

sidentes Hebraei, si forte aliqua eius scintilla superesset, illam penitus extinguerent cupientes, latus eius acriter vulnerarunt. Et quia inter Philosophos fuit opinionum diversitas, ubi animalis vita resideret: quibusdam assentibus in corde cum Aristotele: alijs in cerebro cum Galeno; alijs tandem in sanguine, iuxta illud (*Levitici 17.*): *Anima carnis in sanguine est*; Iudaei quidem in venum quaerentes animam Christi, ut radicibus illum eraderent de terra viventium, fuderunt eius sanguinem per flagella, cerebrum acutissimis scutibus terebrarunt, ac denique lancea latus, immo et cor eius aperiant, ut B. Birgitta testatur (*in libro suar. revel.*) dicens: *In corde punctus erat tam amare, et immisericorditer cor pungens non destitit, donec lancea attingit costam, et ambae partes cordis essent in lancea*; haec illa. Ac tandem quia Hebraei latus Christi lancea percutientes falsa scelerata, quae Christo imposerant, mirum in modum exaggerarunt, significantes gravia adeo esse, ut non solum virus muletarii deberet, sed et mortuus excarnificari (sicut modo etiam obtinuit consuetudo, quod ob atrocissimam erimiam non solum malefactorum occiduntur, sed occisa iam corpora trucidantur, et in varias partes dividuntur). Voloerunt igitur Iudaei latus Christi transfigentes, quasi os quoddam aperire, quod atrocitatem criminum Christi proclamaret, qui non tantum vivus, sed et mortuus vulnerari mereretur. Sed mentita est haec iniquitas sibi, quia vulnus illud os fuit, eximium Christi charitatem vociferans, cum sanguis ex eo prodiret instantius, quam sanguis Abel, fratricidae vindictam postulans, nostrorum peccatorum veniam deprecetur. Ecce ergo, quam merito Ecclesia coolisti lumine illustrata lanceam diram appellet, quae mortuum Dominum vulneravit; clavos vero, qui vivum transfixerunt, dulces compellet: est enim dulce amanti pro dilecto adversa sustinere.

Secunda huius apertionis causa fuit, ut ostenderet nobis lateris vulnus locum spiritualis nostrae regenerationis esse, ut olim Isaias (c. 60.) praedixerat: *Filius tui de longe venient, et filiae tuae de latere surgent*. Certe Christum velut matrem omnium nostrum amantissimum in visceribus nos gestasse disertis verbis ipse per eundem Prophetam Isaiam (c. 46.) praenunciavit: *Qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea vulva*; vel ut alii vertunt, *a visceribus meis*. Saepem autem fieri consuevit, ut cum mater praegnavit vel dolore partus, aut alia causa moritur, viscera matris aperiantur, ut infans vivus extrahatur. Ita contigisse referunt Hispani historiographi Regi Saecio, Abacra nomine: nam cum hostes urbem ingrederentur, et matrem eius lancea confodissent, per foramen vulneris infans manum foras protendit, et inde incolomis eductus est. Non dissimiliter cum Christus Dominus in lecto crucis iaceret, et velut parturiens nos, ex vehementia doloris acerbi huius partus tandem animam exhalaret, lancea voluit latus suum aperiri, ut inde copiosa illa filiorum gene-

ratio prodiret, de qua Isaias (c. 55.) *Generacionem eius quis enarrabit? quia abscessus est de terra viventium*; et Ecclesia catholica velut altera sapiens Mierva, quam mendax gentilitas ex lovis cerebro nasci confixit, vel certe velut Eva de latere Adae egrediens, ut orthodoxae fidei veritas attestatur, ex latere Christi ipsa oriatur cum legitimo iure ad aeternam haereditatem adendum, divo Paulo dicente (*Rom. 8.*): *Quod si filii, et haeredes*.

Tertiam causam subiungo, quod voluit Christus Dominus nobilissimum domicilium, quam Adae, nobis in habitaculum dare. Illi enim Paradisum floridum, nobis autem cor suum ardenti amore aestuans in habitationem donavit: ibi gladius erat neminem ingredi permittens, hic lancea corporis Christi, ut intremus aperiret. Licet mihi dicere cum David (*Psal. 131.*): *Hic habitabo, quoniam elegi eam*, et cum divo Petro (*Matt. 17.*): *Bonus est, nos hic esse*; et cum beato Elzario ad sponsam suam per epistolam responderet: *Si me videre cupis, quare me in vulnere lateris Christi, ibi enim habitabo, ibi me reperies, frustra alibi quaesitura*; licet tandem cum divo Bernardo (*ser. 2. de Pass. c. 3.*) proclamare: *O quam jucundum habitare in corde hoc. Bonus thesaurus, bona margarita, cor tuum bone Iesu, quam fesso agro tui corporis invenimus. Quis hanc margaritam abiciat? quia potius dabo omnia, omnes cogitationes, et affectus mentis commutabo, et comparabo illam mihi, iactans omne cogitatum meum in cor Domini Iesu, et sine fallacia illud me sanctuaria. Ad hoc templum, ad haec Sancta Sanctorum, ad hanc arcam testamenti adorabo, et laudabo nomen Domini*.

Et divus Augustinus (*de tempore c. 8.*) inquit: *Venite omnes, intrate omnes. Est qua possitis intrare, patet latus. Ostendit enim ille latus quo debeant omnes intrare. Neminem suo exemplo docuit desperare. Contendite (ait Dominus) intrare per angustam portam. Quid angustus illo foramine quod unus ex militibus percussit latus Crucifixi aperuit? Et tamen per hanc angustiam penit iam totus mundus intravit*.

Quartam causam adhibet idem divus Bernardus, ut scilicet eximium Christi armis erga genus humanum per foramen lateris nobis pateret, clariusque immensa cordis illius charitas innolesceret: sic enim ait: *Propitius latus vulneratum est, ut per vulnus insensibile vulnus amoris incisibile videamus. Quomodo hic ardor melius ostendi potest, nisi quod non solum corpus, verum etiam ipsum cor lancea vulnerari permisi? carnale ergo vulnus spirituale ostendit; haec ille. Lucianum memini referre Philosophos quosdam gentiles naturam dixisse in eo valde egrassem, quod fenestram non fabricasset in humano pectore, per quam abscondita cordis videri possent; sed ipsi certe erant qui errabant: nam si, ut Christus Dominus dixit (*Matt. 15.*): *Ex corde exeunt malae cogitationes, homicidia, adulteria, et similia*; nemo sane exercendum eorum foetorem sustinere posset, si fenestra,*

qua paterent, adesset. Nunc autem id quod Philosophi confingebant, reipsa factum est, cum latus Christi per vulnus lanceae apertum fuit: tunc enim artificiosa sculptura foetorem fabricavit divinus artifex, per quam non obscure divini amoris flammae Christi praecordia succedentes palam videri possent. Confligit non semel in morte quorundam, qui absque ulla infirmitate, vel morbo perierunt, corpus eorum aperiri, ut mortis causam exquirant atque discernant. Ita sane accidit Christo Domino: moritur quidem, sed absque ulla morbi peccati causa, ut et Iudas confessus est (*Matt. 27.*): *Peccerit, sanguinem iustum tradens*; nec non et Pilatus (*Joan. 18.*): *Ego nullum in eo causam invento*; ac tandem bonus ac fidelis latro: *Hic autem quid mali fecit?* Deinde, *Mors per peccatum introivit in orbem terrarum*; Christus autem Dominus peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius. Oportebat ergo lanceae fori latus eius aperiri, ut causam mortis nobis manifestaret. Manifestavit sane ardentem cordis amorem esse, ut tam eleganter, quam devote tradit divus Bernardus (*serm. 2. de pass.*) in haec verba: *Vulnerasti cor meum, soror mea Sponsa, vulnerasti cor meum; utriusque enim vulneris ipsa soror, et sponsa est: ac si Sponsus aperte diceret, quia zelo amoris tui vulnerasti me, lancea quoque militis vulneratus sum. Quis enim cor suum palo vulnerari permitteret, nisi prius amoris illius vulnus accepisset?* haec mellifluis Bernardus. Atque hinc est, quod ut divini amoris ignis in corde Christi, quasi in propria sphaera residens, amplius et facilius nobis pateret, voluit latus dextrum adeo aperiri, ut vulnus eius longitudinis quasi uncias duas haberet, latitudinis vero unciam mediam. Sumitur autem quandoque uncia pro mensura geometrica unius pollicis, ut tradunt peritissimi linguarum Latinae. Id vero ita esse, facile deprehenditur tum ex vulnere lateris Christi sacrae sindoni impresso, quae Turoni asservant, tum ex ferro lanceae, quod in supremo omnium divi Petri templo Romae summa veneratione singulis annis ostenditur.

Quintam causam tradunt communiter Patres, et praesertim divus Augustinus (*serm. 120. in Ioan. tom. 10.*), ut ex latere eius Ecclesiae sacramenta, quae sunt efficacissima animarum medicamina, et spiritualis profectus praesentissima adminicula, fluerent: verba divi Augustini sunt haec: *Significanti verbo Evangelista usus est, ut non diceret, latus eius percussit, aut vulneravit, aut quid aliud, sed aperuit; ut illic quodammodo vitae ostium panderetur, unde sacramenta Ecclesiae manarent, sine quibus ad vitam, quae vera vita est, non intratur*.

In *serm. etiam cap. 115. de div. eleganter dicit: Tibi est ostium apertum quando est latus eius lancea perforatum. Quid enim manavit recole, et elige qua possis intrare. De latere Domini pendens, et morientis in ligno, postquam est lancea perforatum, aqua, sanguisque profuixit: in uno est mundatio tua, in alio redemptio. Idem etiam divus*

Augustinus (*in Psal. 126.*) ingeniose dixit: *Cum dormiret Adam, costa illi detracta est, et Eca facta est. Nunc et Dominus cum dormiret in Cruce, latus eius lancea percussus est, et sacramenta profuixerunt, unde facta est Ecclesia: Ecclesia enim Convivium Domini facta est de latere; quomodo Eca illi facta est de latere. Sed quomodo illa non facta nisi de latere morientis*.

Atque hinc facile erit nosse, quam ante Christus permittens in cruce latus eius aperiri, Pellicano se comparaverit (*Psal. 21.*): *Factus sum similis pellicano solitudinis*: id enim dixit, tum quia sicut pellicanus animal erat immundum, et in lege Levitici reprobatum, sub nomine parphyronis, (idem quippe pollet pellicanus quod parphyrio); ita Christus in cruce pendens tanquam immundus habitus est, iuxta illud (*Deuter. 21.*): *Maledictus Deus est, qui pendet in ligno*; ac reprobatus etiam, ut divus Petrus (*Act. 5.*) ait: *Lapis reprobatus est ab hominibus*. Et sicut pellicanus tanta sollicitudine filiorum salutis consulti, ut morsu serpentis graviter saucios proprium pectus feriens, et inde sanguinem extrahens, hoc tanto medicamine in pristinam sanitatem eos restituit, ut tradunt varii rerum naturalium auctores; ita Christus Dominus, ut nos diabolico antiqui serpentis veneno infestos medicaretur, nostrae salutis supra modum anxius ac sollicitus, proprium pectus, velut alter pellicanus, aperiri voluit, ut pretiosissimo sui sanguinis balsamo nostris vulneribus necessarium medelam adhiberet, et ad pristinam sanitatem revocaret. Unde egregie scribit divus Ambrosius (*sup. Psal. 118. sermone 5.*): *Vulnus (inquit) est quod Christus excepit, sed unguentum est quod effudit. Prodigiosum olim putarunt, et merito, veteres illi Hebraei piscinam illam, in quam Angelo Dei descendente, et aquam eius mvente, a quacumque quisque primus eam ingrediens sanabatur infirmitate. At in lege gratiae, in qua recesserunt vetera, et nova sunt omnia, aliam vice illius antiquae piscinae prodigiosam magis ac pretiosorem Dominus in Ecclesia sua catholica substituit piscinam, vulnus scilicet lateris sui, in quo ut virtutem sanandi habeat, non oportet, ut descendat Angelus de coelo, cum in carnem illam media omione hypostatica iam descenderit Verbum divinum, (*Isa. 9.*) *Magni consilii Angelus*; nec opus est, ut infirmus a quacumque peccati infirmitate delineatur, primus in hanc sacram piscinam abluendus descendat, cum etiam si novissimus advenisset, salutem consequi poterit, Christo Domino dicente (*Matt. 20.*): *Erant novissimi primi, et primi novissimi*; nec tandem semel, et uni tantum singulis annis haec piscina, ut velut illa, sanitatem largitur, sed toties, quosque divino auxilio luctus sanari desiderat. Haec enim ratione Zacharias sapienter vulnus hoc vocavit fontem patentes; non dixit fontem clausum, ex quo aquam non culleto pro libito licet haurire, sed patentes, cuius salutiferam aquam quisque quoties sibi libuerit, somere potest. Meminit quidem Home-*

virtutis lanceam, quam fabulator tanta virtutis fuisse, ut vulnera suscepta non nisi tactu eius sanari possent: manifestam id redolet fictionem. Sed de lancea sacrum Christi pectus aperiente voraciter dicemus, non aliter quam virtuali eius contactu (ut more scholastico loquar) virtutem sanguinis Christi illam rubricantis omnia quotquot expiantur peccatorum vulnera curare.

Sextam causam dicamus esse, aperuisse in cruce pectus suum, ut nos ad ubera sua lactaret, iuxta id quod per Oseam pollicitus fuerat: *Ducam eam in solitudinem, et lactabo eam.* Olim consueverat Dominus tamquam Deus ultionum lac misericordiae intra pectus suum continere, illudque denegare his praesertim, qui immisericordes erant, ut testatur idem Propheta, dicens: *Abtactivi eam quae erat absque misericordia.* Nunc autem iram deponens, et matris, aut nutricis viscera induens, pectus detegit, latus aperit, et sanguinem, qui lac est magis concoctus et elaboratus, infantibus peccatoribus propinat, ut misericordiae dulcissimum lac sugant etiam illi, qui in ipsum immisericordes extiterant. Suxit sane Centurio; suxit bonus latro; suxit et Longinus, qui adeo fortis factus est in bello, ut pro Christi fide summa constantia sanguinem fuderit. Atque hinc facile erit intelligere, quid sibi velint verba illa Sponsae (Cant. 1.), *Mellora sunt ubera tua vino*; quae propterea difficiliora redduntur, quia alibi dixerat Sponsa Sponsae (Cant. 5.): *Et erunt ubera tua sicut botri vineae.* Si ergo ubera Sponsae, ad quae filii eius lactandi sunt, vico lactis vinum emittere debent, ut quid ubera tua, ad quae lactanda est Sponsa, non vinum, sed lac propinat? Respondeo, frequenter sacra volumina nomine lactis Dei dulcedinem, suavitatem, et misericordiam significare, ut aperte indicant verba illa (Exod. 6.): *Dabo vobis terram fluentem lacte et melle*; et contra vero nomine vini divinum iracundiam atque furorem exprimeret consuevisse, ut constat tum ex Davide (Psal. 74.): *Calix in manu Domini vini meri plenus misto, et inclinabit ex hoc in illud*; et ex divo Ioanne, asserente (Apoc. 14.): *Qui adroverit bestiam, et imaginem eius, sic bibet de vino irae.* Cum ergo ait Sponsa, *Mellora sunt ubera tua vino*, perinde fuit ac si diceret, suavitatem ac misericordiae dulcedine vehementius ad te allicis, quam olim ira, ac furore a malo deterreret, et aversos animos ad te converteret. Ut igitur Christus Dominus ostenderet, morte sua Dei misericordiam nobis promeruisse, lactis fontem, illam significantis, in latere suo aperuit. Unde impletum est illud (Isai. 66.): *Ad ubera mea portabimini*; et illud (Osee 11.): *Sicut nutricus Ephraim, sic portabam eos in brachiis meis.*

Tandem ut plures huius vulneris causas patcis comprehendam, latus aperiri voluit: tum quia latus a latendo dictum est, et eo quod infra brachium, aut alam situm sit; noluit tamen quae in corde abdita erant arcana, nobis latere, et ideo clausuram eius aperuit: tum ut ianuam regni caelestis illic usque om-

nibus oculos iam reseratam praesignificaret: tum quia sicut olim mos inolevit, ut in signum pacis quis lanceam ferri cuspidem contra se versa in altum elevarit, versus reconciliandos vero ligno solum eos respiciat; ita Christus Dominus in argumentum pacis et reconciliationis Dei cum hominibus, voluit contra se verti cuspidem lanceae, ne contra nos divini furoris aculei verterentur. Virgilius etiam refert, quod Troiani oblato sibi a Graecis equo ligneo hasta latus percussente periculum facere moliti sunt, lateretne in eo aliquid belli stratagemata:

Validis ingentem viribus hastam
In latus inque feri curvam compagibus alvum
Contorsit, etc.

At Troiani certo id non agnovissent, nec percussio illa lanceae securus eos reddidit: ad apertio haec lateris Christi mucrone dirae lanceae facta nos certos omnino ac securus facit, in corde illo non nisi pacem esse, iuxta illud (Hier. 29.): *Ego cogito cogitationes pacis, et non afflictionis*; et adesse pariter ardentem dilectionem, ut ipse dixit (Prov. 8.): *Ego diligentes me diligo.*

Ultima tandem verba, *Et continuo exivit sanguis, et aqua*, iam exponamus, et illustremus. Notanter ait Evangelista, *continuo*, ut significaret, quam ardentem desiderio Christus flagrabat reliquum sanguinem pro nobis profundendi. Unde absque mora cum primum momentum pretium nostrae redemptionis solvere distulit, quia nescit tarda molimina patris eius amor. Quare sicut ex nimia sanguinis copia solent venae intumescere, et si exigua etiam sectionem patiantur, continuo sanguis erumpit; ita sane Christus Dominus, qui postori iure quam Eliud dicere potuisset, *Coarctat me spiritus uteri mei, et venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirupit*, cum primum apertum fuit sacrosanctum latus eius, continuo sanguis repressus foras effluxit. Sed quid mirum, quod ferro lanceae provocatus sanguis prodeat, quando in horto non vocatus per omnes corporis poros copiose adeo erupit, ut eius guttas in terram decurrisset, sacer Evangelista referat?

Quid autem mysterii lateat in hac sanguinis, et aquae effusione, attente quaeso perpendamus: id facile (ni fallor) ante omnia deprehendemus, si verba illa divi Ioannis in memoriam revocaverimus: *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, et sanguis, et hi tres unum sunt*; vel (ut alii legunt) *hi tres in unum sunt.*

Futuri quidem erant haeretici, Manichaei praesertim, qui veram Christi humanitatem abnegarent, et ad hanc refutandam haerens, et contrariam veritatem stabilendam tres eius voluit Dominus in morte sua adhiberi testes contestes, qui omnes in unum sunt, quantum unum integrum, et adaequatum huius veritatis testimonium exhibent: hi fuerunt, spiritus, quem emisit in Cruce, et tradit

divus Ioannes; et sanguis, cum sit unus ex quatuor humoribus; et aqua, quam constat secundum esse elementum ex quatuor, ex quibus corpus humanum coalescit, aperte testificatur, Christum Dominum verum corpus humanum habuisse spiritu informatum. Unde divus Thomas (3. p. q. 66. art. 4. ad tertium) ait: *Fuit autem aqua pura miraculose egrediens a corpore mortuo, sicut et sanguis, ad comprobandam veritatem Domini corporis contra Manichaeorum errorem, ut scilicet per aquam (quae est unum quatuor elementorum) ostenderetur corpus Christi vere fuisse compositum ex quatuor elementis; per sanguinem vero ostenderetur esse compositum ex quatuor humoribus.* Illa item verba eiusdem divi Ioannis: *Hic est, qui venit per aquam, et sanguinem Iesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua, et sanguine*, mirifice elucidant eundem locum. Olim quidem peccatorum expiatio fiebat adhibito sanguine hircorum, et vitulorum, ut testatur divus Paulus (ad Hebr. 9.). Postea divus Ioannes usus est baptismo aquae, qui vim abluendi animam non habebat; at Christus Dominus venit in sanguine, et aqua, quia non solum aqua baptismatis corpus abluat, sed virtute sanguinis sui maculae animae absterget; et ad id significandum voluit, ut simul ex latere eius fluere sanguis, et aqua. Euthymius alia in hoc fluxu recondita arcana his verbis detegit: *Sanguinem et aquam scaturire fecit, duo designans baptismata, unum quidem per sanguinis martyriam, alterum vero per aquae regenerationem: atque horum fluxu peccati fluxum demergit.* Praeterea aliter: *Nam duos scaturire fecit fontes, aqua quidem purificans Ecclesiam, sanguine vero eam nutriens: siquidem per aquam renascimur, per sanguinem autem et carnem pascimur, quae divina sunt ac mystica*; haec ille.

Deinde divus Cyrillus (hoc loco *Catechesi* 13.) ingeniose, ut assolet, huius aquae, et sanguinis insigne aliud mysterium aperuit in haec verba: *Initium signorum tempore Moysis sanguis et aqua, et ultimum Iesu signorum hoc idem. Primum Moyses mutavit fluxum in sanguinem; Iesus postremo aquam misit a latere una cum sanguine, fortassis propter duas causas, alteram indicantis, alteram vero elamantiam: haec magnus Cyrillus. In cuius loci intelligentiam observare oportet, quod cum Pilatus Christum Dominum voluntate Iudaeorum tradidit, lavit manus suas, dicens (Matth. 27.): *Innocens sum a sanguine iusti huius: Iudaei vero quando mortem eius postularunt, dixerunt: Sanguis eius super nos, et super filios nostros.* Cum ergo Pilatus homo gentilis gentilem populum designavit, qui ignorans Christum Dominum crucifixum; Iudaei vero Iudaeum, qui multo more necem eius postulavit, certe gentibus sanguis Christi velut aqua fuit, a maculis peccatorum illos emundans: Iudaeis vero in turpitudinem, et in infamiam versus est, et maculas eorum, dum illum effundebant, mirum in modum auxit. Unde recte divus Hieronymus (sup. Ioann. v. 3.) *Exivit*, inquit,*

aqua ad abluendum fideles; sanguis ad demerendum incredulos; et aqua, quam constat supra) ait: *Iudaeis quidem sanguis, Christianis vero aqua; illis quidem tanquam insidiatoribus ex sanguine condemnatio, tibi vero nunc erudienti per aquam salus.* Ad haec, exivit ex latere Christi sanguis, et aqua, qui candidus erat, et rubicundus, ut dixerat Sionius: unde ut candidus aquam praebet, ut rubicundus, sanguinem quo animas rubicundat ac decorat; vel quia cum aqua ignem extinguit, et sanguis experientia comprobante hebentem reddat, aquam, et sanguinem emisit, ut significaret illa aqua ignem nostrae libidinis extingui, et divinae hostilitatis gladium contra nos vibratum averti. Unde si rem altius perpendamus, reperiemus propterea Christum Dominum sanguinem cordis foras emisisse, ut securus nos redderet, conceptam contra nos iram foras expulsi. Philosophi causam pro effectu usurpantes dicunt, iram esse sanguinem cordis accensum, qui ad vindictam impellit: itaque sanguis iuxta cor existens materies est, unde iracundiae ignis accenditur: unde cum Christus Dominus totum sanguinem per hoc lateris vulnus emisit, consequens fit omnem iram deponisse: siquidem haec absque sanguine consistere non potest. Quid plura? Christus Dominus fons et vitis erit; atque ideo, ut fons aquarum viventium, aquam ad refrigerandum; ut vitis vero, rubicundum sanguinis vinum emittat ad abluendum, iuxta illud (Gen. 49.): *Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine suo pallium suum.*

Tandem in haec emissio sanguinis et aquae ex latere Christi pro mortem eius effluentis et ingens miraculum effulget, et singulare mysterium latet. Miraculum quidem, quod ex corpore iam emortuo, et adeo exhausto, vera aqua, versusque sanguis exierit. Unde Origenes (lib. 2. contra Celsum) ait: *In aliis corporibus mortuis sanguis cogitur, nec aqua limpida ex eis promanat; ex Iesu autem mortui corpore ne tunc quidem cessantibus miraculis sanguis, et aqua profuxit de latere.* Mysterium autem, quod latet, ex variis figuris, quibus fluxus aquae in sacris litteris adumbratur, haud difficulter deprehendemus. Praefiguratur enim in aqua traditionis illi, quae ex petra ictu viri percussa scaturivit; et in aqua, quae ex mandibula sanguine intincta prodit; cum hoc tamen discrimine quod illa Samsonem refocillavit, haec vero nos sibilundus refrigerat, et abluat. Praesignatur etiam in aqua cisternae Bethleem a Davide Deo sacrificata: unde ipse per Prophetam ait: *Et ego sicut aqua effusus sum, alludens sane ad aquam hanc ex latere effusam, qua Augustinus (in eundem Psalmum) ait: Aqua quando effunditur, aut abluat, aut irrigat: effusus est Christus sicut aqua, abluunt sunt sordentes, irrigatae sunt mentes.* Praesignatur denique in aqua ex fonte Paradisi procedente, et universam terram foecundante, et in ea quae in mari rubro Pharaonem, et exercitum eius absorbit. Vere enim aqua haec ex latere Christi effluens, et sterilem animam foecundat, et universa eius peccata, velut olim Aegyptios

maro rubrum, suffocat in quo singularis eius virtus cœlit, cum summo splendore Christi.

Ceterum, id, quod nonnulli scire cupiunt, et quando ferrum lanceae fuerit inventum, et quomodo Romam translatum, silentio minime praeteribo; et quidem, quod ad eius inventionem attinet, Regina Helena Constantini mater, simul crucem, clavos, et ferrum lanceae reperit, ut tradunt Doctores de Crucis inventionem agentes, quos retuli libro decimo homilia ultima. Apud Venerabilem autem Bedam lego ferrum hoc custoditum fuisse in Hierusalem lignea cruce inclusum in porticu templi, in qua sepulchrum Domini adest; ubi haec sunt verba exarata: *Lancea militis inserta habetur in cruce lignea in porticu Martyrii, cuius hastile in duas interius partes, a tota generatur Civitate.* Multis tamen postmodum mirabilibus annis non absque singulari Dei miraculo fuit sacratissima haec lancea in Antiochiam translata anno a Christi natali 1098, cum civitas illa gravissima oblatione infestaretur a Corbaca, vel, ut aliis placet, Chorhana Persiani Regis Duce. Accidit autem tunc, ut ex divina revelatione facta per Sanctum Andream Apostolum cuiusdam Petro presbytero, id referente Bosio (lib. 1. de *Triumphante Cruce* c. 17.), in abscondito quodam loco Templi Sancti Petri pretiosum lanceae pignus inventum fuit, cuius sane felicem inventionem, tanquam certum futurae victoriae praesagium Civitas indicavit; unde factum trium dierum ieiunio, ac Sacramento confessionis omnes Cives abluti, Eucharistiae quoque salutari cibo refecti, Christiano zelo inflammati, Episcopo Legato Apostolico praevivente, ac sacrum lanceae pignus in manibus gestante, adversus inimicum Exercitum egressi sunt, quem acriter adeo profligarunt, ac trucidarunt, ut Blondus (a *Declin. Roman. Imper. Decad. 2. lib. 4.*), Paulus Aemil. (de *rebus Gest. Francor. lib. 4.*), Robertus monachus (lib. 7.), Guillelmus Syrius (lib. 8. cap. 14.), Naucloerus (generatione 37.), Platina (in *vita Paschalis 2.*), necnon, et Sanctus Antonius (de *bell. sacr. cap. 14. §. 2.*) affirmarint, plusquam centum millia Barbarorum ab eis interfectos fuisse. Accidit autem parva victoria, ut refert Paulus Aemilius (de *rebus Gestis Francorum lib. 4.*), invidiae causa, ut Cappellanus quidam Comitum Normandini inter Cives divulgaret ferrum illud lanceae Antiochiae reperitum in Ecclesia Sancti Petri, non esse illud, quo Christi Domini latus confossum fuerat, sed fictum industria Comitum Tholosani, ut inde aliquid veri reportaret: quod aegre forens Sacerdos, cui divina revelatio facta fuerat, maxime cum adverteret, non paucos huic fabulae fidem adhibere, coram tota Civitate, ut se purgaret, ad flammam iudicium nudus descendit, sacrum lanceae ferrum manu gestans, cuius quidem virtute per coacervatorum lignorum ardentem struem, mediisque ignes illaesus evasit: mox vero ad laetum miraculum turba ruente, ut illum tangeret, ab ea oppressus, inter manus eius perit. Unde, qui flammam evasit, manus turbae evadere non potuit.

Postmodum vero sacrum lanceae pignus in

manus Imperatoris Constantinopolitani pervenit, qui cuspidem eius, ab ea fereca lima scindens, dono misit Regi Francorum, ut praeter alios refert Guillelmus Caorsinus (in *suis Commentariis*); reliquum vero sacri ferri, quod supererat, custodiri fecit in Templo Sancti Ioannis de Petra, ubi tandem permansit, quandiam Civitas illa in manus Mahometi incidit ann. 1453. Tunc enim sacra haec lancea cum spongia, et arundine, qua Christus Dominus fuit potatus, necnon et Sancti Ioannis Baptistae dextera manus, qua Redemptorem mundi baptizavit, in hostis victoris possessionem devenerunt; unde conscius Mahometus Constantinopolis Basilicas magna auri, argenti, et Reliquiarum copia ditatas esse, eam legem sancivit, ne quispiam auderet ab eis locis aliquid auferre. Deinde in Turcorum Imperium succedens Baiazethus, ut benevolentiam magis Magistris Sancti Ioannis Hierosolymitani captaret, nomine Fratris Petri de Abussina manum Sancti Baptistae donavit, et ad eius praes sacrum lanceae ferrum Innocentio VIII. Summo Pontifici idem Baiazethus misit anno 1462, ut sacrae Religionis Sancti Ioannis verissima historia contestatur. Ad cuius felicem adventum Summus Pontifex Innocentius, et Cardinales omnes, cum ingenti Presbyterorum, et Monachorum multitudine usque ad Portam S. Mariae de Populo honoris, et reverentiae causa egressi fuere, ut sanctum pignus debito religionis cultu susceperent, ut ex gravissimis Auctoribus legimus (in *Diariis Romanarum Rerum*; ubi haec verba habentur: *Ultima Maii in die Ascensionis anni 1462, intravit Urbem orator magni Turci, qui donavit lanceam, vel ferrum lanceae Longini, cum quo latus Domini Nostri Iesu Christi foratum est in Cruce, et fuit receptum à Pontifice, et toto Clero processionaliter ab Ecclesia S. Mariae de populo, usque ad S. Petrum: et erat inclusum dictum ferrum in quodam Tabernaculo pulcherrimo crystallo, cum pede, et aliis ornamentis puri auri, et fuit res magnae estimationis, et forma eius est hic designata in propria forma ipsius; et cuspidis eius est apud Regem Franciae, prout ipsemet magnus Turca nunciavit Papae per praefatum eius Oratorem.*

Delulit autem Summus Pontifex sacrum hoc lanceae ferrum in propriam Cameram suam, eo quidem animo, si credimus Bosio (lib. primo de *triumphante Cruce* cap. 17.), ut ibi adesset, quo usque ad eius honorem sumptuosum Templum erigeret. Cum primum tamen ille vita functus est, confestim translatum fuit sacrum ferrum in Basilicam Sancti Petri, ut eadem Diaria referunt, in quibus habetur: *Die Lunae 16. mensis Iulii, sanctissimum ferrum, quo fuit Dominus Iesus Christus perforatus, Cardinales, et Collegium de Camera dicti Pontificis in Ecclesiam Sancti Petri portaverunt, et loco, ubi inclusum est Sudarium, una cum dicto Sudario collocaverunt, et factum fuit Inventarium.* Duo tamen, quae hanc verissimam historiam prima facie labefactare videntur, operae pretium duxi, hoc loco referre, et diluere. Primum est, quod non pauci

Historici tradunt, Balduinum II. Imperatorem Constantinopolitanum gravi quadam pecuniae necessitate oppressum sacrum lanceae ferrum Venetis impignorasse pariter cum Corona spinea, et parte sanctae Crucis, qui cum postea eisdem Venetis debitum solvisset, eius permisus sanctus Ludovicus Rex Francorum soluto aere sacra haec pignora recuperavit, et in Regiam suam Cappellam Parisiis religiose custodivit. Hoc tamen nihil supra relatæ historiae obest, quia nullus illorum Auctorum scripsit totum ferrum lanceae pignore datum fuisse Venetis, sed partem tantum; quod expressè affirmat Philippus Berbomensis (in *suo Supplemento*), dicens: *Balduinus huius nominis Secundus, Quintus ex Gallis Constantinopolitanus Imperator, hoc anno, mortuus prius Petro Antisiodorensi, Theodoroque, ac Ioanne Imperatoribus, et ipse Graecicum Imperium suscipiens, imperavit annis viginti. Ille, cum hinc Imperium tenuisset, aegre se ab hostibus tueretur, aerarii inopia compulsus, Venetis proprium filium, ob aere mutuo acceptum, pignore dedit; partemque lanceae, spongiamque Christi eadem sub conditione tradidit, quas postea Ludovicus Francorum Rex, cum ipse Balduinus redimere non posset, ab ipsis Venetis, Balduino permittente, redemit, et in Franciam perduxit.*

Secundum, quod praedictam historiam infirmare videtur, illud visum est nonnullis, quod Genebrardus (in *sua Chronologia*) affirmat, sanctam lanceam in manus Rodul-

phi Domini Burgundiae pervenisse, eandemque ab eo, parum muneribus, partim minis, Henricum I. Imperatorem extorsisse; postmodum vero illum obtinuisse Othoneum eius successorem, illamque Regi Angliae Elelano liberalliter donasse anno 963. Verum hoc minus urget: nam lancea illa, de qua eo loco Genebrardus ait, non fuit illa, qua Christum credimus vulneratum, sed quaedam alia, qua utebatur Imperator Constantinus, cuius ferrum formam Crucis exprimebat, intusque particulam cuiusdam Christi clavi continebat. Mominit huius lanceae Sigibertus in haec verba: *Lanceam mirandi operis, et clavis Iesu Christi crucifixi sanctificationem, quae dicitur, primi, et Magni Constantini, et Magni Imperatoris, fuisse donatam Rodolpho Regi Burgundiarum, et Italiae; a Santone Comite Rex Ericus precibus, minis, et numeribus, additam etiam parva Provinciae Sevorum a Rodolpho Comite extorquet, et hanc ad Insigne, et tutamen Imperii posteris reliquit.* Meminit etiam eiusdem lanceae Orto Phrisingen-sis; latus tamen omnibus scriptor vitæ Sancti Ierardi Abbatis, ut refert Surium. Verum igitur sacrosanctæ lanceae ferrum, quo latus Christi Redemptoris nostri aertum fuit, custoditum Romae apud Sanctum Petrum; et in die Iovis Romae universo populo, praevivente acclamante, summa religione ostenditur, et colitur, ad gloriam illius qui cum Patre et Spiritu sancto vivit, et regnat in saecula saeculorum. Amen.